

Illuminátusok

négy különböző társaság viselte e nevet:

az alombrádoké Spanyolországban (l. o.); az entuziaszta és vizionárus álmadozókból álló guerineteké Franciaországban 1684 körül; a misztikusok által alkotott egyesület Belgiumban, a XVIII. század második felében és végre az illuminátusok rendje, melyet Ingolstadtban Weishaupt Ádám kánonjogi tanár alapított 1776 máj. 1. és csakhamar elterjedt Németországnak csaknem minden, római katolikusok által lakott részén. Ma már közönségesen csak ezen utóbbiakat értik l.-on.

Alapítójuk perfektibilisták rendjének nevezte őket. Idegenséggel telve el a jezsuitarend és a szellemi bilincsek iránt: azon eszme fogamzott meg Weishaupt agyában, hogy ő egy társaságot alakít, mely hatását mindenfelé kiterjeszti, a leghatalmasabb szellemeket öleli föl, az ész uralmának helyreállításáért munkálkodik s előmozdítja a vallásos s politikai felvilágosodást és emancipációt. A vallásos dogmák és istentiszteleti formák elvetendők, a deizmus rendszere terjesztendő, a köztársasági elvek hirdetendők.

Báró Kniggének középük belépése s a szabadkőmivesektől nyert támogatás folytán az új rend oly rohamosan terjedt, hogy volt idő, mikor több mint 2000 kiváló férfit számíthatott Németországon tagjai közé. Az l. közt csakhamar kölcsönös kémkedési, vallatási s más ilyen rendszer fejlődött ki, mely ugyan határozott ellentétben állott az igaz szabadsággal, de arra valónak tekintetett, hogy minden szálát egy kézbe adjon, mely aztán a szent sereget az emberiség boldogítására vezesse.

Ezen várt eredmény helyett azonban a rend felbomlása következett be, amennyiben Weishaupt és Knigge, a két vezető is meghasonolván egymással, a bajor választó-fejedelem, az immár közveszélyesnek híresztelt rend feloszlatására 1784 június 22. s ismét 1785 márc. 2. rendeletet adott ki, melyben Weishauptot megfosztja tanári állásától s száműzi Bajorországból. Weishaupt Halleba vonult s itt is halt meg 1830. 83 éves korában. A rend sok más tagját is szigorúan büntették, nem nagyon nézván az ellenük való eljárásban a szigorú igazság követelményeire.

Régebben nagy jelentőséget tulajdonítottak e rendnek s ennek kezét látták működni a francia forradalom egyes mozzanataiban, de ma már nézeteik tulzott voltát általában mindenki

beismeri.